OSOBNE ODBICIE Z „WIADOMOŚCI GEOGRAFICZNYCH“ R. 1930, Z. 5—7.

Z Instytutu Geograficznego Uniw. Jagiell.

WIKTOR ORMICKI.

Podział i uprzemysłowienie Polskich Kresów Wschodnich [1].

Division des districts limitrophes orientaux de la Pologne et degré de développement de leur industrie [2].

I. Względy morfogenetyczne i krajobrazowe zalecają podział Kresów Wschodnich na 3 zasadnicze jednostki terytorjalne: południową (wołyńską, obejmującą 21·6% obszaru Kresów), środkową (Poleską, 39·2%) i północną (39·2%).

Dla Wołynia i Polesia charakterystycznym jest pasowy układ krajobrazów, dla jednostki północnej współśrodkowy dokoła wyżyny Wileńsko-Nowogródzkiej. W nazwanych trzech jednostkach wyróżniono 14 krajobrazów fizycznych, które po zastosowaniu kryterjów ekonomicznych rozłożono na 34 dziedziny geograficzno-gospodarcze (regjony) [3].

II. Tablice i mapy informują o podziale i wielkości krajobrazów fizycznych. Mapa 2 podaje granice regjonów, mapa 1 gęstość zakładów przemysłowych w poszczególnych regjonach.

III. Gospodarka Kresów pozostaje w zależności od warunków przyrodzonych, wiąże się z gęstością zaludnienia oraz z przebiegiem ważniejszych arteryj komunikacyjnych.

Wołyń jest krainą rolną (50% ogółu przedsiębiorstw przemysłowo-rolnych), Polesie idzie w kierunku eksploatacji lasu, jakkolwiek prym pod tym względem wiedzie jednostka północna (60% ogółu przedsiębiorstw przemysłowo-leśnych). Przemysł drzewny jednostki terytorjalnej północnej zogniskowany jest w najbliższem sąsiedztwie Wilna, które jest pierwszym na Kresach ośrodkiem życia gospodarczego. Z ogółu zakładów przemysłowych północnej jednostki lokalizowanych jest w okolicy Wilna ponad 50% leśnych, 60% ceramiczno-budowlanych, z górą 60% rolnych i prawie ³/₄ włókienniczych.

IV. P r z e m y s ł l e ś n y rozwinięty jest silniej na Wołyniu Poleskim, Polesiu właściwem, na pogórzu Wileńsko-Święciańskiem i na Opolu Słonimsko-Lidzkiem.

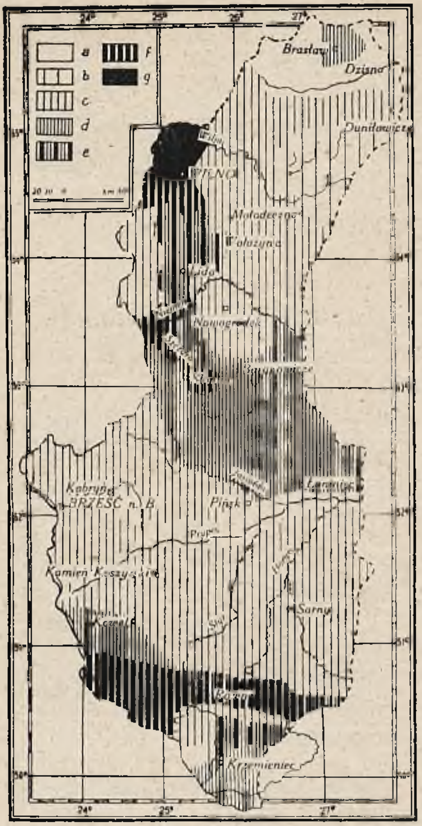
P r z e m y s ł c e r a m i c z n o - b u d o w l a n y ogniskuje się na Wzniesieniu Środkowo-Wołyńskiem, Polesiu właściwem, pogórzu Wileńsko-Święciańskiem i na Opolu Słonimsko-Lidzkiem.

---

[1]) Nazwą Kresów Wschodnich obejmujemy obszar województw: Wileńskiego, Nowogródzkiego, Poleskiego i Wołyńskiego.

[2]) Comme districts limitrophes orientaux nous désignons les voïvodies de Vilna, Nowogródek, la Polésie et la Volhynie.

[3]) W. Ormicki: Życie Gospodarcze Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej, Kraków, Prace Instytutu Geogr. Uniw. Jagiell. z. 11., „Orbis“ 1929.

Mapa 1.

Uprzemysłowienie Kresów.

Średnia odległość do najbliższego zakładu przemysłowego, zatrudniającego conajmniej 20 osób, wynosi:

g = 5—10 km	d = 21—30 km
f = 11—15 „	c = 31—40 „
e = 16—20 „	b = 41—50 „

a = obszar nieuprzemysłowiony.

Carte 1.

Degré du développement de l'industrie des districts limitrophes orientaux.

La distance moyenne du plus proche établissement industriel, ou sont employés tout ou moins 20 travailleurs, compte:

g = 5—10 km	d = 21—30 km
f = 11—15 „	c = 31—40 „
e = 16—20 „	b = 41—50 „

a = Région non industrielle.

Mapa 2.

Regjony geograficzno-gospodarcze.

1. Granice krajobrazów fizycznych.
2. Granice dziedzin geograficznych.
3. Zasadnicze jednostki terytorjalne:
S = południe; C = środek; N = północ.
4. W obrębie tak wyznaczonych obszarów przeprowadzono podział na krajobrazy fizyczne (np. *Sa, Cb, Ni)*, w których wyróżniono poszczególne dziedziny (e_1, e_2 i t. d.).

Carte 2.

Régions géographiques-économiques.

1. Limites des paysages physiques.
2. Limites des régions géographiques.
3. Unités territoriales fondamentales;
S = sud; C = centre; N = nord.
Dans les bornes des étendues ainsi déterminées, furent divisés les paysages physiques (par ex. *Sa, Cb, Nf)*, ou sont distinguées les régions géographiques.

P r z e m y s ł r o l n y stoi względnie najwyżej na Wzniesieniu Środkowo-Wołyńskiem i na Opolu Słonimsko-Lidzkiem. Skupienie w okolicy Wilna było już wzmiankowane.

P r z e m y s ł w ł ó k i e n n i c z y ogranicza się do jednostki północnej i to głównie najbliższej okolicy Wilna.

Sygnatura Signature	Zasadnicza jedn. teryt. Krajobraz fizyczny Unité territoriale fundamentale Paysage physique	Pow. w km^2 Surface en km^2	Ilość zakładów przemysł.[1]) Nombre des établissements d'industrie[1])					Średnia odległość do najbliż. zakład. przem. w km. Distance moyenne de l'établissement industriel le plus proche en km
			drzewnego de bois	ceram.-bud. de céramique	rolnego agricole	włókien. textile	razem total	
S	**Jednostka poł. (Wołyń) Unité mérid. (Volhynie)**	**26916**	**15**	**6**	**32**	—	**53**	**53**
Sa	Wołyń Podolski Volhynie podolienne	2179	—	—	1	—	1	27
Sb	Małe Polesie Petite Polésie	2178	3	—	1	—	4	23
Sc	Wzniesienie Środk.-Woł. Elévation centr.-volhy.	8384	3	5	26	—	34	16
Sd	Wołyń Poleski Volhynie polésienne	14175	9	1	4	—	14	32
C	**Jednostka śr. (Polesie) Unité centr. (Polésie)**	**48621**	**30**	**9**	**4**	—	**43**	**33**
Ca	Nizina Bugo-Prypecka Basse plaine Bug-Prypeć	6683	2	2	1	—	5	37
Cb	Zahorodzie Zahorodzie	8497	5	1	3	—	9	31
Cc	Porzecze i dol. Prypeci Vallée de Prypeć	7928	3	—	—	—	3	51
Cd	Polesie właściwe Polésie proprement dite	25313	20	6	—	—	26	31
N	**Jednostka północna Unité septentrionale**	**48523**	**58**	**14**	**26**	**7**	**105**	**22**
Na	Pojezierze Brasławskie Pays de lacs de Brasław	2397	1	—	—	—	1	49
Nb	Porzecze Dzisny Vallée de Dzisna	3791	—	—	—	—	—	*61*
Nc	Pojezierze Wilejskie Pays de lacs de Wilja	7793	2	—	1	1	4	44
Nd	Pogórze Wil.-Święcian. Avant-pays de Wilna-Święciany	4530	29	8	16	5	58	9
Ne	Wyżyna Wil.-Nowogród. Hauteurs de Wilna-Nowogródek	14903	7	2	2	1	11	37
Nf	Opole Słonim.-Lidzkie Opole Słonim-Lida	15109	22	4	7	—	33	21
	Razem — Total	124060	103	29	62	7	201	24

V. Do krain przemysłowo względnie najwszechstronniej rozwiniętych zaliczyć należy: Pogórze Wileńsko-Święciańskie, Wzniesienie Środkowo-Wołyńskie i Opole Słonimsko-Lidzkie.

---

[1]) Uwzględniono tylko przedsiębiorstwa zatrudniające conajmniej 20 robotników; stan z dnia 1. stycznia 1928.

[2]) On n'a pris compte que des établissements ou travaillent pour le moins 20 ouvriers, liste du 1 Janvier 1928.

Osobna wzmianka należy się wyżynie Wileńsko-Nowogródzkiej. Ma ona wprawdzie niewiele przedsiębiorstw, ale reprezentowane są wszystkie omówione 4 działy życia przemysłowego.

I. Les conditions morphogénétiques et paysagistes demandent la division des districts limitrophes orientaux en 3 unités territoriales fondamentales: partie méridionale (la Volhynie, embrassant 21·6% de la région des districts limitrophes), partie centrale (la Polésie 39·2%) et partie septentrionale (39·2%).

La Volhynie et la Polésie se caractérisent toutes deux par la disposition du paysage en zônes parallèles, tandis que l'unité septentrionale offre un plan de paysage concentrique autour des hauteurs Vilna—Nowogródek. Dans les unités nommées ci-dessus, on a distingué 14 paysages physiques qui d'aprés les critériums économiques ont été divisés en 34 régions géographiques-économiques [1]).

II. Les tableaux et les cartes présentent la division et l'étendue des paysages physiques. La carte 1 figure les limites des régions, la carte 2 illustre la fréquence des établissements industriels dans les régions particulières.

III. L'économie agricole dans les districts limitrophes dépend des conditions naturelles, se trouve en rapport avec la densité de la population ainsi qu'avec le parcours des artères de communication plus importantes.

La Volhynie est une contrée agricole (50% de l'ensemble des entreprises industrielles-agricoles). La Polésie tend à l'exploitation des forêts, néanmoins sous ce rapport, le premier rôle appartient à l'unité septentrionale (60% de l'ensemble des entreprises industrielles-forestières). L'industrie de bois dans l'unité territoriale-septentrionale se concentre au plus proche voisinage de Vilna qui, dans les districts limitrophes constitue le premier foyer de vie économique. De l'ensemble total des entreprises industrielles dans l'unité septentrionale, se trouvent localisés aux environs de Vilna plus de 50% d'établissements forestiers, 60% d'entreprises céramiques-architecturales, bien au-dessus de 60% d'institutions agricoles et presque $^{3}/_{4}$ d'établissements textiles.

IV. L'industrie forestière est plus remarquablement développée en Volhynie-polésienne, en Polésie proprement dite, sur les hauteurs de Vilna-Święciany et celles de Słonim-Lida.

L'industrie agricole est comparativement le mieux développée sur les hauteurs de la Volhynie centrale et celles de Słonim-Lida. Sa concentration dans les environs de Vilna a déja été mentionnée.

L'industrie textile se borne à l'unité septentrionale et on particulier au voisinage le plus proche de Vilna.

V. Parmi les contrées comparativement le mieux développées sous le rapport de l'industrie se trouvent les hauteurs de Vilna-Święciany, l'élévation centrale volhynienne et Słonim-Lida.

Une mention particulière est due aux hauteurs de Vilna-Nowogródek qui possèdent, il est vrai, un nombre restreint d'entreprises, mais ou sont représentées les 4 branches précitées de la vie industrielle.

---

[1]) Ormicki W.: Das Wirtschaftsleben der Ost- und Nordostdistricte der Republik Polen. Travaux de l'Institut Géographique de l'Université de Cracovie, fasc. 11. Cracovie, „Orbis" 1929.

DRUKARNIA „ORBIS" KRAKÓW